

הקם להורגך, השכם להורגו?

- **טוהר הנשק: הגדרה**
ספר שופטים: פרק ה' פסוק כ"ח
בַּעַד הַחֲלוּן נִשְׁקָפָה וַתִּיבַב אִם סִיָּרָא, בַּעַד הָאֶשְׁנָב: מְדוּעַ, בְּשֵׁשׁ רַכְבּוֹ לְבֹא. מְדוּעַ אַחֲרוֹ, פְּעָמֵי מִרְכָּבוֹתָיו.
 - **במסורת היהודית:**
 1. **ספר דברים: פרק כ' פסוקים י"ג-י"ב**
(י"ג) כִּי-תִקְרַב אֶל-עִיר, לְהִלָּחֵם עִלֶּיהָ--וְקָרָאתָ אֲלֶיהָ, לְשָׁלוֹם
(י"א) וְהָיָה אִם-שָׁלוֹם תַּעֲנֶדָּ, וּפְתַחְתָּהּ לָךְ: וְהָיָה כָּל-הָעָם הַנִּמְצָא-בָּהּ, יְהִי לְךָ לְמַס--וְעָבְדוּךָ
(י"ב) וְאִם-לֹא תִשְׁלַם עִמָּךְ, וְעָשִׂיתָה עִמָּךְ מִלְחָמָה--וַצַּרְתָּ, עִלֶּיהָ.
 2. **ספר שמואל א': פרק ט"ו פסוק ו'**
וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל-הַקִּינִי לֵכוּ סָרוּ רַדּוּ מִתּוֹךְ עַמְלָקִי, פֶּן-אֶסְפְּדָ עִמּוֹ, וְאַתָּה עָשִׂיתָה חֶסֶד עִם-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּעֵלּוֹתָם מִמִּצְרָיִם; וַיָּסֵר קִינִי, מִתּוֹךְ עַמְלָק.
 3. **משנה תורה (הרמב"ם): הלכות מלכים ומלחמות, פרק ו' ~ המאה ה-12**
(מחשובי הפילוסופים בימי הביניים, איש אשכולות, מדען, רופא, חוקר ומנהיג. זכה לכינוי: "הנשר הגדול". הרמב"ם החזיק במשנה רציונליסטית מובהקת שבאה לידי ביטוי בכתביו. הוא הוכר כפילוסוף ורופא גם בתרבות הערבית והאירופית.)
כְּשֶׁצָּרִין עַל עִיר לְתַפְסָּהּ, אֵין מְקִיפִין אוֹתָהּ מֵאַרְבַּע רֹחוֹתֶיהָ אֶלָּא מִשְׁלוֹשׁ רֹחוֹתֶיהָ, וּמִנִּיחִין מְקוֹם לְבוֹרַחַ, וְלָמִי שְׂרוּצָה לְהַמְלִיט עַל נַפְשׁוֹ.
 - ✓ **רבי דוד בן שלמה אבן זמרא (רדב"ז) ~ המאה ה-16**
(היה אב בית דין ומנהיגה של יהדות מצרים, מחבר שו"ת הרדב"ז, וקבע את המניין לבריאת העולם שמשמשים בו היום)
...מפני חמלתנו עליהם, אף שבאו נגדנו למלחמה, וזה מדרכי התורה שכל נתיבותיה שלום...
 - 4. **ספר החינוך: מצווה תקכ"ז – לשלוח שלום לערים שצרים עליהם ~ המאה ה-13**
(זהות לא ידועה- איש יהודי מבית לוי בדצלוני)
...נבטיח להם שלא נהרגם אם ישלימו עמנו...
...ומכל מקום, מודיעים אותם תחלה שאם רצונם להניח העיר ושילכו להם – הרשות בידם...
 - 5. **ביהדות יש "טוהר הנשק"? הרב שלמה אבינר ~ שנת 2008**
(רבה של שכונת א' בבית אל, וראש ישיבת עטרת ירושלים בירושלים. מהרבנים הבולטים בציונות הדתית. נודע בספרים הרבים (למעלה ממאה) שיצאו על פי שיעוריו ובתשובות ההלכתיות הרבות שהוא עונה מדי יום.)
יש להיזהר מאד משפיכות דמים. נכון שהמלחמה כפויה עלינו בעל כורחנו ושאלנו שוחרים שלום, אך אין זאת אומרת שמלחמה כבר מוחקת את כל האידיאלים האחרים, במיוחד חיי האדם שנוצר בצלם אלהים. הרי איננו יוצאים למלחמה כדי לפרוק מאוויים תוקפניים, אלא צה"ל כשמו כן תהילתו: צבא הגנה לישראל.
כמו כן גם את דם האויב נחסוך אם נוכל, אף על פי שהוא בא לשפוך דמנו, ובכך הפקיר דם עצמו. בכל זאת, לא נפגע סתם באויב ללא צורך. איפה זה כתוב בתורה? אין צורך בהוכחות. זה מובן מאליו. הרי אמרנו שאיננו נלחמים בגלל נטיות תוקפניות אלא כדי להגן על עצמנו ועל ארצנו. לכן מה שנצרך - נצרך. מה שלא נצרך - לא נצרך.
- **דוגמאות ל"נשק טמא" – פעולות תגמול ותקריות טב**
 1. **מבצע שושנה (טבח קיבייה) 14.10.1953**
לאחר קיבייה: ישעיהו ליבוביץ' ~ 1953/4
"אנו חייבים לשאול את עצמנו: מאין בא לנו הנוער הזה, שלא חש מעצור ומניעה נפשית לבצע בידיו את הזוועה, כשניתן לו הדחף הפנימי או החיצוני למעשה-תגמול? והרי נוער זה לא היה אספסוף, אלא הנוער שגדל ונתחנך בערכי חינוכו הציוני, במושגי ערכי האדם והחברה. (...) השימוש במונח של התנ"ך והסידור לגבי ערכי תודעתנו והרגשתנו האנושיים ולגבי הכוחות המניעים של פעולתנו הלאומית-מדינית – שימוש זה גורם שגם האסוציאציות של קדושה – ז.א. של תוקף מוחלט – הכרוכות בכינוי זה מועברות על ערכים אלה. אם העם ושלומו והמוולדת וביטחונה הם קודש, ואם החרב היא-היא "צור ישראל" – אז גם קיבייה אפשרית ומותרת..."

זהו העונש האיום של העבירה על האיסור החמור של "לא תשא את שם אלהיך לשוא". מתוך עבירה על איסור זה אנו עלולים להקים את ביתנו השלישי על קללתו של יעקב אבינו"

2. טבח כפר קאסם 29.10.1956

הטור השביעי: נתן אלתרמן ~ 7.12.1965

לא תיתכן חברת אנוש אשר מקרה כזה לא יחרידנה כסיוט, ולא ירעיד בה, לפחות במעט, כיסאות של מפקחים ומפקדים גם ישירים וגם לא-ישירים, ולא ירעיש בה מושגים שנשתרשו ולא יזעיק מורי פיקוד והדרכה ולא יעיר בה את חשבון-הנפש-והאחריות, וזאת מחוץ לעונש שיחול על ראש עושי התועבה האסורים.

אפשר לספור על כמה כפות ידיים את התקריות האלה. חשוב לזכור אותם וללמוד על מה אסור לחזור!

• **היום:**

1. I Dream of Peace: James Grant

Wars used to be fought between soldiers and on the battlefield. But today, more than ever before in history, cities and towns are the battlefield and children are the victims. The trend to systematically make children targets of atrocities reflects a retrogression in human behavior.

2. "מוסר נוצרי" או "טוהר הנשק" – משה טור פז ~ שנת 2006

(איש חינוך ישראלי המכהן כראש מיוהל חינוך ירושלים, לשעבר יו"ר הנועת נאמני תורה ועבודה. סגן-אלוף במילואים המשרת כמפקד גדודי הסיור של חטיבת שועלי מרום. בשנת 2005, לקראת חוכנית ההתנחקות מרצועת עזה, היה מיוזמי ומקימי פורום "יום פקודה", פורום קצינים דתיים למאבק בסרבנות.)

גם היום נמנעים חיילי צה"ל בכל מחיר מפגיעה בחפים מפשע. חבר שלי מבית הכנסת המשרת במילואים בתותחנים סיפר לי שהם כמעט ולא הגיבו על ירי קטיושות מכיוון שזה יצא מלב הכפרים ואסור היה להפציץ כפרים אלו בארטיילריה כבדה. כך נכון וחייב להיות.

בין הושטת לחי לבין הריגת חפים מפשע בכוונה תחילה יש מרחק רב. אני גאה בכך שמעולם לא קיבלתי או נתתי פקודה שמשמעותה היא פגיעה בחפים מפשע. אני מתבייש בכך שפגענו בחפים מפשע. אבל תמיד היה זה בלא כוונה ותוך ניסיון להימנע מפגיעה. לעיתים זה הספיק ולעיתים לא.

צה"ל ימשיך להיות הצבא המוסרי החזק בעולם, והוא ימשיך לשמור על טוהר הנשק, ואנו לא נירה בתותחי 155 מ"מ על כפרים מאוכלסים, ואנו לא נפגז בכוונה תחילה ערים על יושביהם, ואנו נטיל כרוזים במקומות בהם נרצה שהתושבים לא יימצאו, ואנו נמשיך להקריב חיים על מנת לשמור על מבחן הדרך, ולא רק על מבחן התוצאה.

• **הקוד האתי של צה"ל**

1. רוח צה"ל: ערכים וכללי יסוד

✓ חיי אדם: ...קדושת החיים בעיני חיילי צה"ל תבוא לידי ביטוי בכל מעשיהם, ..., במידת ההסתכנות הראויה ובמידת הזהירות הראויה באופן מקצועי ובמאמץ מתמיד להקטין את הפגיעה בנפש למידה הנדרשת להשגת המשימה.

✓ טוהר הנשק: החייל ישתמש בנשקו ובכוחו לביצוע המשימה בלבד, אך ורק במידה הנדרשת לכך, וישמור על צלם אנוש אף בלחימה. החייל לא ישתמש בנשקו ובכוחו כדי לפגוע בבני אדם שאינם לוחמים ובשבויים, ויעשה כל שביכולתו למנוע פגיעה בחייהם, בגופם, בכבודם וברכושם...

2. קטע מראיון עם פרופסור אסא כשר ~ שנת 2011

שאלה: האם צה"ל הוא הצבא המוסרי בעולם?

תשובה: אלו הן בעצם שלוש שאלות שונות: אחת נוגעת לערכים, לעקרונות למוסר, השנייה לנהלי פתיחה באש והשלישית להתנהגות החיילים. מבחינת התנהגות החיילים, מי יודע? תמיד ובכל מקום ישנן תופעות לא אתיות שוליות שקשה לעקוב אחריהן. נהלי פתיחה באש הם מסווגים וקשים להשוואה. אני יכול לומר שבתחום הזה אנחנו כמו כולם, כמו כל המדינות הדמוקרטיות, אולי מוסריים קצת יותר. והאם אין צבא יותר מוסרי מצה"ל בתחום הערכים והעקרונות? (מחייד פרופסור כשר) העניין נבדק על ידי חוקרים מרחבי העולם. זה פשוט נכון.

• **ניסוח מחדש:**

הקם להורגך, עשה ככל הנדרש כדי לסכל את רצונו להרגך. לפיכך, אם אין מנוס מלהורגו, השכם להורגו.